

מס' הנוהל 3.6	נוהל טיפול בעצמות אדם באתר חפירה	
מס' קודם 3.6.3		
עמוד 1 מתוך 2	תאריך תחולה 03/12/03	מהדורה 4

האחראי לביצוע הנוהל: מנהל תחום חפירות וסקר
הבסיס החוקי לנוהל: חוק העתיקות התשל"ח, 1978
חוות דעת של היועץ המשפטי לממשלה מה- 22/7/94
החלטת המשלה מס' 234 מיום 28/12/69.

מסמכים הקשורים לנוהל:

נהלי רשות העתיקות
נספח 1 - העברת עצמות אדם שנמצאו בחפירות ארכיאולוגיות לידי משרד הדתות
נספח 2 - אישור קבלת עצמות אדם לקבורה

מטרת הנוהל: הסדרת הטיפול בעצמות אדם מחפירות ארכיאולוגיות והעברתן לקבורה בידי משרד הדתות כמתחייב מהחלטת ממשלה.

כללי

על פי חוות דעת של היועץ המשפטי לממשלה מיום 22/7/1994, המחייבת את הרשות, התייחס היועץ המשפטי לסעיף בחוק העתיקות, המגדיר מהי עתיקה וקבע כי **עצמות אדם אינן בגדר עתיקה**. בהתאם לכך, קבע כי תפקידם של הארכיאולוגים במסגרת החפירה, לאחר חשיפת העצמות, לקבוע האם מדובר בעצמות אדם או בעצמות בעלי חיים. במקרה בו מדובר בעצמות אדם, יש להעביר את העצמות למשרד לענייני דתות לקבורה. לאור קביעה זו של היועץ המשפטי לממשלה, על הארכיאולוגים ברשות העתיקות (להלן הרשות) לנהוג לפי הנוהל שלהלן:

1. עם גילוי עצמות בחפירה, יש להודיע לאלתר לארכיאולוג המרחב הרלוונטי, המוסמך לקבל את כל ההחלטות משנמצאו העצמות לראש מדור אנתרופולוגיה (02-5892257 או 052-4284456). ראש מדור אנתרופולוגיה הוא הגורם המוסמך לקבוע אם מדובר בעצמות אדם. במקרים חריגים בלבד, כגון אם אינו יכול להגיע לחפירה במשך זמן סביר, יוכל עובד אחר של רשות העתיקות שהוכשר מתוקף התמחותו לקבוע זאת. במידה והעצמות זוהו כעצמות אדם באחריות ארכיאולוג המרחב להעביר הודעה בו ביום למשרד הדתות באמצעות טופס 'העברת עצמות אדם שנמצאו בחפירות ארכיאולוגיות לידי משרד הדתות' (נספח 1) בו יפורטו מקום ואופן מסירת העצמות (סעיפים 5-7 להלן).

2. עם זיהוי הממצא כעצמות אדם, יש לנהוג בהן בכבוד.

3. במקרים בהם קיים הכרח להזיז את העצמות ממקומן, יש לאספן ולרכזן בקופסאות המיועדות לכך.

4. ראש מדור אנתרופולוגיה יערוך רישום מדויק של הממצא, לרבות הנתונים הפיזיים הקשורים אליו, כגון: קביעת מספר הנקברים, גילם, מינם, מחלות ואפיונים גנטיים ואנתרופולוגיים. הבדיקה תתבצע בשטח החפירה, חל איסור מוחלט על פגיעה פיזית בעצמות אדם, לרבות בדיקות מעבדה מכל סוג.

5. ככלל, עצמות אדם יימסרו לנציג משרד הדתות באתר החפירה. במקרה בו לא ניתן לזהות בשטח אם מדובר בעצמות אדם או לא, יש להעביר את העצמות למשרדי רשות העתיקות, שם תיקבע זהותן על-ידי ראש מדור אנתרופולוגיה. היה ויתברר כי מדובר בעצמות אדם, יועברו העצמות מיידית למשרד הדתות לצורך קבורה.

כותב הנוהל: ד"ר יוסי נגר, רע"נ התמחויות	חתימת כותב הנוהל: _____
מאשר הנוהל: שוקה דורפמן, מנהל רשות העתיקות	חתימת מאשר הנוהל: _____
תאריך אישור 03/12/03	

מס' הנוהל 3.6	נוהל טיפול בעצמות אדם באתר חפירה	
מס' קודם 3.6.3		
עמוד 2 מתוך 2	תאריך תחולה 03/12/03	מהדורה 4

6. בנוסף לאמור בסעיף 5, במקרה של חוסר אפשרות להעביר את העצמות למשרד הדתות בו ביום, כתוצאה ממגבלות טכניות, יועברו העצמות למשרדי רשות העתיקות וימסרו שם לנציג משרד הדתות.
7. עובד משרד הדתות יגיע למקום המסירה במועד שנקבע ויקבל את העצמות מידי ראש מדור אנטרופולגיה, או נציג מטעמו. באחריות המוסר להעביר את הממצא אך ורק לידי עובד משרד הדתות שבידו תעודה מזהה, לאחר שזה יחתום על מסמך 'אישור קבלת עצמות אדם לקבורה' (נספח 2). האישורים החתומים יועברו לענף מחקרים בינתחומיים, עם העתק לתחום חפירות וסקר.
8. פרסום הממצא על ידי ראש מדור אנטרופולגיה ייעשה על פי סעיף 3.9.2.8 לנהל 3 – נוהל תחום חפירות וסקר.
9. במידה ונקבע כי הממצא האוסטאולוגי אינו כולל עצמות אדם, לא יחולו עליו הסעיפים הנ"ל והטיפול בו ייעשה על פי נוהלי תחום חפירות וסקר הנוגעים לדבר (נוהל 3).

כותב הנוהל: ד"ר יוסי נגר, רע"נ התמחויות	חתימת כותב הנוהל: _____
מאשר הנוהל: שוקה דורפמן, מנהל רשות העתיקות	חתימת מאשר הנוהל: _____
תאריך אישור 03/12/03	

תאריך: _____ -

לכבוד
הענף לענייני קבורה
המשרד לענייני דתות

א.נ.,

הנדון: העברת עצמות אדם שנמצאו בחפירות ארכיאולוגיות לידי משרד הדתות

שלום רב,

הריני להודיעך כי ברשות העתיקות, ב_____ יש
ארגזים המכילים עצמות אדם/עצמות אדם, שנמצאו בחפירות
ארכיאולוגיות .

העצמות מוכנות למסירה במקום: _____
לפי הפרוט הבא:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

נא ליצור קשר עם: _____

טלפון: _____

בברכה
שם: _____
תפקיד: _____
מרחב _____
רשות העתיקות

העתק
רע"נ מחקרים בינתחומיים, רשות העתיקות

אישור קבלת עצמות אדם לקבורה

אני הח"מ **שם:** _____

מספר ת"ז: _____

עובד במשרד לענייני דתות **מס' עובד:** _____

מאשר בזאת כי קבלתי ביום _____ מידי _____

_____ ארגזים המכילים עצמות אדם, מאתר/ מ _____

לדברי מוסר העצמות, הזהות האתנית של העצמות היא (סמן):

- יהודי
- מוסלמי
- נוצרי
- אחר
- לא ידוע

הערות: _____

_____ תאריך

_____ חתימה

_____ תפקיד